

baum; Pommern, Pomorje, Uferland; Strelitz; Stargard, stari grad, Lausitz Luzica; Insel Rügen, Ruga, Rugia; Lippe, Lipa reka; Una mesto; Ratibor mesto; Tarnovic Ternovec; Görlitz Gerlica, mesto; Stekenic, Stekenica; Wakenic, Vakenica, potoki, in več takih.

Nemške besede, ktere se v slovenščini nahajajo, so na vekše take imena reči, ktere so Slovenci od Nemcov kupovali, ali pa pisarniških opravil, ki so jih pri nemški gosposki v pisarnici čuli; kakor štibra, daca; kvitenga, pobotnica; Schuldschein, dolžno pismo; Taufschein, kerstni list; Todtschein, smertni list; Trauschein, poročni list; Verzicht, odstopnica; kancelija, pisarnica; žnidar, šivec, šivar; šlosar, ključar; girtlar, pasar, pasir od pas Gürtel; cimperman, tesar, tesač; tišlar, mizar; šoštar, čevljar; leder, koža, usnje, usno, vusno; cviren, dvojniki, sukanec itd. Ni bilo ravno trebalo totih in drugih nemških besed Slovencom nekaj pobirati od Nemcov, ker so imeli lastne besede, kakor kolar, kovač, logar, mesar itd.; al božina si k času v prvem začetku ni vedila pomagati. Š.

Nova jugoslavenska časnika.

„Glasonoša“ se veli novi časnik, ki ga je v Karlovcu 20. dne t. m. začel izdajati našim čitateljem dobro znani gosp. Abel Lukšič, izdajatelj prejšnjih „Obče poslovnih Novin“. Prislovica, ki stoji na čelu novemu časopisu:

Svako zrnce na oltaru roda
Neostaje bez svojega ploda!

naznanjuje nam z malo besedicami blagi namen ovega lista: pospeševati duševni in materialni blagor naroda svojega, in kterege z bratovsko ljubeznijo pozdravljamo tudi mi Slovenci. Kakor je domoljubni gosp. izdajatelj skerbel za prekrasno unanjo obliko, v kateri izdava v svoji lastni, čisto novo napravljene tiskarnici novi časnik, tako v pozivu svojem zagotavlja, da je stopil v zvez z mnogimi vročimi rodoljubi, ki so mu obljubili na vse strani narodnega gibanja svojo pripomoč, da bode od dne do dne bolje mogel zadostiti svoji nameri. Razun glavnega lista, ki obdeluje polje narodnega življenja in vse, kar spada v okrožje lepoznavsko ter izhaja vsaki teden dvakrat, se pridava vsako sredo doklada pod naslovom: „Občekoristni poslovni list“ ali glasilo za narodnogospodarstveni promet, vsaki mesec pa še priklada: „Slovo i Slika“ ali list za oglase na polji knjižtva in slikarstva.“ Tako bo bogato obdarovani list prinašal na vse strani zanimive tvarine ter se vrednega skazoval, da ga tudi naši domoljubi podpirajo z duševno in materialno pomočjo toliko bolj, ker nam je Slovencom prijazni gospod izdajatelj obljubil, da ga je volja, tudi v našem slovenskem jeziku pisane sestavke v izvorni besedi sprejemati. Naročnina s poštnino vred za celo leto znaša 9 gold., za pol leta 4 gold. 50 kr., za četert leta 2 gold. 25 kr.

Iz Varaždina nam je sl. vredništvo humoristično-satiriškega časnika „Podravski jež“ imenovanega poslalo program tega novega lista, naj bi ga oklicali tudi v našem listu. Radi storimo to in vabimo tudi naše Slovence, naj si ga naročijo. Poziv se tako glasi: „Sadržaj lista ovog biti će poveći i manji članci humoristni, i satirični crpljeni iz domačeg života t. j. novelle, pripovjedke, dosjetke, dvogovori, pjesme, putopisi i životopisi, kritika, u obće jednom rečju, sve što na humorističko-satiričko polje spada. List ovaj, koj će svakog mēseca izlaziti tri puta, naime svakog 10., 20. i 30. i koj će početi izlaziti tečajem mēseca Prosinca (decembra) ove godine u Varaždinu, donosit će i satiričkih slikah prama sadržaju, što ipak od broja predplatnikah zavisi. Predplatna čēna na cēlu godinu za domaće 6 forintih, za izvajnske s poštom 6 forintih 80 novčićah, a za pol godine polovica. Četvrtgodišnja predplata neprima se. Gospoda, koja na ovaj list predplatiti

žele, pozivaju se, da do 15. Studenoga o. g. predplatu podpisanomu u frankiranih listovih poslati izvole.“

U Varaždinu dne 1. Listopada 1861.

Dragutin Antolek,
izdavatelj i odgovorni urednik „Podravskog ježa“.

Prošnja do slov. jezikoslovcev.

V 22. listu „Slovensk. Glasnika“ oklicuje za napredek mile naše materinščine vseskozi marljivi gosp. vrednik sledečo prošnjo:

„Dobro berilo in dobra slovnica močno pospešuje jezikoslovni nauk; pri nas pa še oboje potrebuje mnogih poprav. Zato sem se lotil predelave svoje „slovenske slovnice“, da bo o svojem času z ozirom na staro slovenščino in na lastnije ljudskega govora predelana in z mnogimi izgledi iz najboljših starejih in novejih spisov razjasnjena v novi in za šolsko rabo še pripravniški obliki beli dan zagledala. Da pa popolnoma zadosti našim šolskim potrebam in vsem pravičnim tirjavam današnjih jezikoznancov, obračam se do vseh gg. domorodcov s ponižno prošnjo, da mi v tem težavnem, za napredek mile slovenščine toliko potrebnem delu blagovoljno s svojim svetom na pomoč pritekó. Ljuba in draga mi bo vsaka jezikoznanska drobtinica, ki v dosedanjih slovnicaš se ni bila dosti razjasnjena ali pa je bila celó v nemar puščena, pa tudi vsaka opombica o lastnijah ljudskega govora po raznih slovenskih stranéh. Ko bo delo gotovo, naprosim več slovenskih jezikoslovcev, naj ga v rokopisu pregledati blagovolijo, da se še pred natisom popravi ali dostavi, kar bi bilo morda tu pa tam še napak povedano ali celó opuščeno. Ponavljam svojo prošnjo, priporočam se vsem čast. rodoljubom, da me v prid domačega napredka počasté s prav obilnimi dopisi.“

V Celovcu 14. oktobra 1861.

Anton Janežič,
c. k. učitelj više realke

Pisma slovenskega turista.

II.

Prašali me bote, dragi bravci, kako je to, da so pisma turista tako dolgo zaostale? Al pisatelj obrača, Bog pa oberne. Hodil sem, ko sta „še ajda in pelin cvetela“, križem po Kranjskem in nabiral si za torbico svojo medú in pelina, al naključilo se je, da še le zdaj vredujem nabero.

Po shodu v Bledu, ki je bil že v „Novicah“ s potrebnimi opazkami „ilustriran“, sem dolgo premišljeval, ali bi jo udaril više gori, kjer Savica bobni čez pečine, ali pa bi šel nazaj doli. Kakor Hamlet svoj „seyn oder nicht seyn“ sem premetaval tudi jez v svojih mislih „ali Bohinj ali Radoljco“, dokler nazadnje navlada misel: kaj se boš klatil po vaséh; pojdi v mesta in tergove. Dictum factum — hajd v Radoljco; tu bo za te več gradiva kot v onih visokih krajih, o kterih je že marsikter pisatelj in pesnik svoje pero poskusil.

Ko bi slovenskega „Bädecker-ja“ pisal, to je, knjižico v rudečem usnju vezano, kjer se oznanuje, kaj je v tem ali unem mestu znamenitega, bi od Radoljce ne povedal družega, kakor da je za Kranjem drugo mesto na Gorenškem, ki bi ga ptujec za pošteno vas deržal, ako bi poprej ravno ne bral, da je že starodavno mesto. Pa neki strojar, ki se ponosno radoljškega mestjana imenuje, mi je, vès navdušen za čast in slavo svojega domačega kraja, z dostojnim naglasom pripovedoval, da je že Radoljca mesto iz starodavnega veka, Nace Kuranda bi rekel: „Noch aus den finstern Zeiten des grauen Mittelalters.“ Pripovedovali so mi, da ima čudovite privilegije iz 12. in 13. stoletja, ki, ne vem, kakošne čudne časti in bremena radoljškim „purgarjem“ nakladajo. Ali imajo Radoljčani za te privilegije tudi svoj arhiv, ki se s 7 ključi zapira, in svojega arhivarja, za vse

to nisem vprašal. Vprašam le Nemce, kdo jim je dal oblast našo Radoljco prekucniti v Radmanns-dorf?

Značajno za vsako mesto je, da ima kako napravo ali inštitut, kateri naj se že kazino, ressource, čitavnica ali „šerštat“ imenuje, kjer se časniki prebirajo in se na večer posebno „haute volée“ ali „smetana purgarjev“ zbira. *) Da ima Radoljca kaj tacega, nisem nikdar čul, tudi se ne ponašam, da bi bil sam to našel, le neki pravoslovec, moj dobri prijatelj, je po naključju radoljški salon zavohal. — Pripovedoval mi je, da je letos mesca avgusta neki večer po dolgočasnem popotovanju, truden in opršen, v Radoljco priromal. Bila je že enajsta ura — za kmete ura strahov, za „nobel purgarje“ pa ura salona. Mislil si je, pridši v radoljško mesto, da je kak teržišk Mojzes Radoljco (morebiti zavoljo dr. Toman-a) kaznoval, da bo 3 dni in 3 noči egiptovska tema, in da je zdaj prva noč. Al njegov dober genij ga dalje pelje v sredo mesta in naenkrat zagleda svetle okna in čuje živo govorico in šunder. Po svoji ponižni pameti si misli, gotovo je tu v sredi v taki visoki hiši mestni salon. Stopi noter, si dá od restaurateurja — vulgo kerčmarja — piva prinesiti in se mirno, ponižno in v božjem strahu k vratam vsede. Pervi častnik, ki mu v roke pride, je „Ost und West“, kar ga še bolj v mnenju poterjuje, da je to tudi slovenska kazina. Ogleduje si zlo živo društvo in zapazil je med drugimi mestjani gospode čisto černo oblečene, vse v frakih, berke možko navihane in obraz v zlo pomenljivih, diplomatičnih gerbah. Ti gospodje so ga bokal za bokalom serkali — kar niso ravno manire salona — s celó bakrenimi nosovi so že enmalo križem gledali, na vse gerlo politikovali, neizrečeno se ustili; drugi sosedje so jih pa verno kakor svete 3 kralje poslušali. Mislil je izperva, da so to gorenski Thouveneli, Valevski ali Rikassoliti; le njih jezik se je mojemu prijatelju enmalo čuden dozdeval, ker v svojih diplomatičnih izrekih so jo po nemški rezali, kakor naši kranjski „urlaubarji“. Njih politična govorica se je vila, kakor povsod v taistem času, lahko uganeš, bravec, okoli „Slobenjerjev“; serdili in rotili so se radoljški diplomati čez to čudno prikazen, posebno pa, ko so mojega prijatla v surki zagledali. On jim je hotel mirno — kakor je med omikanimi ljudmi bon ton — razložiti, da Kranjec je tudi Slovenec. Ali to je bilo ogenj v streho; kazali so mu ti diplomati pesti, šetnili se kakor ježi in le mirnost njegovega značaja ga je rešila „argumentov ad hominem“. Še bolj radoveden, popraša kerčmarja, kake gospodje so ti? Kakor so se mogočno nosili in modrovali in v radoljškem salonu „bon ton“ naznanaovali, bi gotovo mislil, bravec, da so bili kaki velikaši, mogočni posestniki ali nepopisljivo bogati tergovci ali kaki drugi imenitni gospodje; al vse to ne, ampak čujte čudo: bili so kantonski beriči!

Zamišljen in molčeč se podá moj prijatelj k pokoju. Mislil je na bokale, ki so jih gospodje beriči poserkali. Mislil si je tudi na dalje, ali bi ne bilo bolje se pravdoslovju odpovedati in raji berič postati, ker Radoljca se mu je zdela beriški Eldorado. Bolj sva se pa z mojim prijateljom po svoji kratki pameti čudila, da so si radoljški „purgarji“ pri svojih starodavnih privilegijah kantonske beriče za svoje kolo- in glasovodje izvolili!

Moj prijatelj, ki je bil tudi 15. avgusta pri pozdravu dr. Toman-a pričujoč, radoveden glavo skoz okno pomoli, da bi morebiti kje ugledal debelo betico tistega mandarina z dvema gumboma, ki bi spet stokati jel:

Bravec, pa ne, da bi ti mislil, da je zavoljo mogočnih gospodov beričev v Radoljci vse narobe. Imajo pa spet Radoljšani izverstnega župana, ki je od verha do tal časti vreden mož, ki se, kar je mogoče, iskreno za našo narodnost in autonomijo soseske poteguje. Postaven in miren v svojem značaju me je spominal na župana praškega mesta, nam Slovanom dobro znanega gospod Pštroša, ki mi je

rekel: počasi se gré naprej v boji z nemškutarijo; al ko enkrat nogo za en korak naprej zastavim, me nobena peklena moč več ne odmakne! Res treba bi nam bilo, pri nas na Slovenskem povsod takih mož, ker pri nas so ljudje po 12letnih skušnjah Bachovega regimenta že skoraj povsod tako v mlako potopljeni, da se komaj več kot pubči upajo v srenjskih zadevah krekati.

Valt. Zarnik.

Kratkočasnice.

Na Gorenskem nabral Razorka.

Z živimi pričami se bolj kakor le z besedami resnica uterdi. Ker se nam v eno mer od nevednežev ali protivnikov očituje, da naš slovenski jezik je revež, le za otroške bėblanja pripraven, od druge strani pa z neko serboritostjo svetu trobi, da je nemška kultura pri nas že vsako tudi borno bajtico oblizala, bo najbolje, da se taki živi spomenki (Denkmähler) nemške „kulture“ pogostoma svetu razodevajo. Ker imam v rokah zapuščino nekega srenjskega župana, ki je celih deset let se potil „ad majorem gloriam“ one kulture, pa še tudi druge enake spominke, sem se namenil na svetlo dati knjižico, ktera bo obsegala vsakojake razglede tacihi imenitniših pisem. „Novicam“ pa podam nekte re odlomke za kratek čas; zagotavljam jih pa, da od vseh teh pisem imam originale v rokah, in da moj namen ni svetu lagati a la „Triest“, „Tagespošti“ in „Preši“, ampak z resnico pokazati mu le, kako nepotrebno se pisavci in uradnike terpinčijo s tujim jezikom, namesto da bi se jim službovanje olajšalo z domačo pisavo.

Al dosti je besed; naj sledijo sedaj nekteri „spominki“ toliko povzdigovane „kulture“ in braveci sami se kratkočasijo z daljnim premišljevanjem:

„Nr. 69. Löbliche k. k. Bezirksamt! Wird gehorsamst Angezeugt, dass Letztens wie der Herr k. k. Steuer Inspektor * in * war habe zu Mittag bei ** vlgo * bei Mittagstafel beider Speise der Herr * bringt vor ein Gruss von Herrn Bezirkshauptmann * ich sage Danke Herr Inspektor darauf spricht Herr k. k. Bezirksaktouar * ja er Schmeichelt sich bei jeden Commisser da durch verstet sich Schmeichler so väl als Spizel, dass were noch zu Vergeben und für Guts zu nehmen allein am 19. November 1857 war in dem nemlichen Haus bei ** bei der Mittagsspeisse welchen Tag ich mit den ** zur eine Tagsatzung vorgeladen. Ich gehe gewenlich zum * zu der Speise da war auch Herr Dr. * und Herr Bezirksarzt * dan Spricht Herr * sie haben so einen langen Nassen das im ganzen Bezirk kein solche, ich Frage was haben sie gesprochen er erwiderte in ganzen Bezirk findetman mit solangen Nass darauf sage ich ja möglich sprich Wort ist weil ich mit den * Vergleich geschlossen habe, Verstet sich auch das ich in ganzen Bezirk herum Schmek oder Riche, wen ich wirklich einen langen Nassen habe ich ich habe in nicht selbst gemacht oder Erschaffen jeder Mensch ist nach den Ebenbilde Gottes erschaffen kann sich nich nicht ändern, es ist gewänlich das bei Genus hat Hund gern Ruh bei Gnuusseren ist Menschliche Gesundheit nachtheilig. Weil ich in * in so einen Traurigen unständ nicht Ruh habe bitte Löbl. k. k. Bezirksamtgeruhe eine Tagsatzung an Ordnen gegen Sicherheit der Ehre 12. Hauptstück §. 488“.

Gemeindeamt * am 29. November 1857.

** Bürgermeister.

— Te dni sem na svojem potovanju na Notranjskem v originalu sledeči listek v roke dobil, ki ga v zbirko slovečih „spominkov“ Novicam brez vsega komentarja izročujem. Verba loquuntur: „Hochwürden Herrn! Sie Herrn Jich Schön bitten, 1 Merlig Corusen Jich werde die Sten Tage Gekommen Noch P— und Ich werde gewesen sein zählen diese Schuld. Ich Gröse gelobt

K. . . . . am 8 Mai

A. W.

*) Kako je to v Teržiču znamenito in kaj se tu vse zvé, bom pozneje povedal. Pis.